KOORGELEIDE

Uitgave van de Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond

nummer 18
oktober
2017

INHOUDSOPGAVE:

Prelude 1

Jaarverslag 2016 2

Duwen en trekken 8

Verslag module kerkmuziek 10

Vanaf de orgelbank 11

Postludium 12

Toelichting muziekbladen 13

DO-UT-DES Muziekbladen

De uitvaartmis en gregoriaans 17

Koorzaken 21

Vormsel (2) 23

KIA Verslagen 25

Uit de oude doos 27

OMSLAG:

Oren.
We hebben ze allemaal. De een bezit een wat gevoeliger paar dan de ander. We horen de geluiden om ons heen. We horen de muziek om ons heen. We horen elkaar.
Maar luisteren we ook naar de boodschap die via de oren ons bereikt?

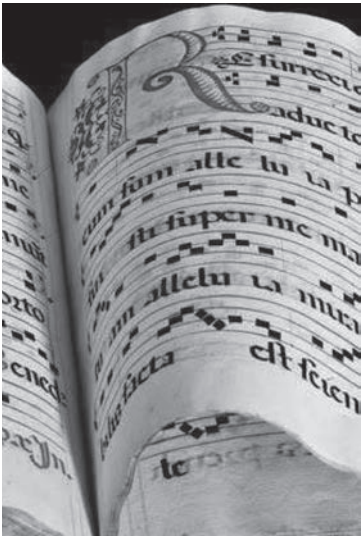

REDACTIE:

Ad Voesten
Vic. Drs. E. Smeets
Marian Verstappen (secr.)

E-mail:
koorgeleide@gmail.com

Postadres:
Postbus 470, 6040 AL Roermond

PRELUDE

Vandaag liep ik langs een huis waar achter de geopende ramen een moeder hysterisch boos schreeuwend haar kind terecht wees. Treurig. Ik voel medelijden voor moeder en kind. Is het onkunde over de beste aanpak en omgang met probleemgedrag? Is het innerlijke woede en frustratie over het eigen falen? Mijn oren vangen deze geluiden ongevraagd op en ik heb het er maar mee te doen.
Hoe anders is het in de kerkmuziek. Onze oren gebruiken we om het woord Gods op te vangen en te vertalen of te onderstrepen in muzikale klanken. Niet schreeuwend, niet hysterisch en vooral niet boos. Opvoeden is heel gemakkelijk, het enige wat je nodig hebt is een stel goede oren om te luisteren naar de echte noden van een kind. Musiceren is heel gemakkelijk als je tijd neemt om te luisteren naar jezelf. Kerk zijn is heel gemakkelijk als je gehoor kunt geven aan de oproep van Jezus om naar elkaar te luisteren en elkaar te respecteren. Zei Hij immers niet zelf: "Wie oren heeft, die hore."

De redactie

Het volgende nummer van Koorgeleide verschijnt half december. Kopij kunt u inleveren vóór **10 november** bij: **koorgeleide@gmail.com** of SGV in het Bisdom Roermond, t.a.v. Koorgeleide, Postbus 470, 6040 AL Roermond. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten.

Onderscheidingen voor koor- en zangersjubilea kunnen **minimaal 2 maanden van te voren** worden aangevraagd bij **sgv.onderscheidingen@gmail.com** of per post: SGV in het bisdom Roermond, t.a.v. Jos Sijstermans, postbus 470, 6040 AL Roermond.

Een actueel adressenbestand is zowel voor u als voor ons van groot belang.
Mocht de adressering van het koorsecretariaat niet (meer) juist zijn, gelieve dit dan z.s.m. te melden aan **sgv.onderscheidingen@gmail.com** En anders per post: SGV in het bisdom Roermond, t.a.v. Jos Systermans, postbus 470, 6040 AL Roermond.

JAARVERSLAG 2016
van de Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond

Vastgesteld in de bestuursvergadering op 15 mei 2017 en vervolgens in de algemene vergadering van 12 juni 2017.

1. BESTUUR
1.1. Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering werd in 2016 gevormd door de bisschoppelijk vicaris voor liturgie en kerkmuziek de H.E.H. drs. E. Smeets, M. van Helvert-Willeme, secretaris, G. Moonen RC, penningmeester, mevr. J.M.H. Jansen, dhr. J. Steijvers, dhr. C. Tonnaer en dhr. A. Voesten. De W.E.H. R. van Attekum nam afscheid vanwege zijn studieopdracht te Rome. Het streven om de AV uit te breiden werd in 2016 gerealiseerd door de benoeming van dhr. D. Jansen, dhr. A. Kerkhof, dhr. W. Leenen, dhr. J. Vanhommerig en mevr. I. Janssen-Widdershoven.

In 2016 vergaderde de Algemene Vergadering 4 maal, op 11 januari; 11 april; 07 juni; 10 oktober.
Aansluitend aan de vergadering van 11 januari werd voor de genodigden de nieuwjaarsreceptie gehouden.
De vergaderingen werden genotuleerd door mevr. M. Verstappen.

1.2. Het bestuur

Het bestuur werd in 2016 gevormd door vicaris drs. E. Smeets, M. van Helvert-Willeme, secretaris en drs. G. Moonen RC, penningmeester. Dhr. A. Voesten en mevr. A. Jansen werden in 2016 als adviseurs aan het bestuur toegevoegd.
Het bestuur vergaderde 6 maal, afzonderlijk of samen met de Algemene Vergadering, op 29 februari; 04 april; 06 juni; 25 juli; 26 september; 28 november.
Naast de incidentele contacten met de dekenale koorkringen vond op 08 juni en op 12 oktober een vergadering plaats van de Algemene Vergadering met de besturen van de dekenale koorkringen.

In 2011 heeft binnen de Nederlandse Rooms-Katholieke Bisschoppenconferentie een herbezinning plaats gevonden over de inrichting van de Beleidssector Liturgie. Dit heeft ertoe geleid dat de bisschoppen de verantwoordelijkheid voor de kerkmuziek hebben toevertrouwd aan de Nationale Raad voor de Liturgie, resp. de Beleidssector Liturgie. De Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond is daarna opgericht als zelfstandige diocesane vereniging. Onduidelijk blijft voor het bestuur het voortbestaan van en de relatie tot de landelijke NSGV. Het bestuur wacht berichtgeving daaromtrent af.

2. SECRETARIAAT EN DOCUMENTATIECENTRUM
2.1. Secretariaat

Het secretariaat maakte voor de huisvesting weer dankbaar gebruik van de door het bisdom beschikbaar gestelde locatie in een van de bisdomgebouwen aan de Swalmerstraat 100 te Roermond. In dit gebouw bevindt zich ook het documentatiecentrum van de SGV-Roermond. Het secretariaat en documentatiecentrum zijn te bezoeken, cq. telefonisch te bereiken op maandag van 10 tot 12 uur, woensdag van 10 tot 12 uur en vrijdag van 14 tot 16 uur.

De werkzaamheden op het secretariaat worden, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, verricht door de secretaris, die daarbij op part-time basis wordt geassisteerd door vrijwillige medewerkers: de heer J. Sijstermans, dhr. S. Senssen (tot 26 september), mevr. D. Houbiers, dhr. A. van Hout, mevr. T. Simons (tot 26 september), dhr. drs. J. Steenbrink en mevr. L. Steenbrink, dhr. P. Peeters en mevr. M. Verstappen.
Vaste secretariaatsmedewerker in 2016 was dhr. F. Dupont die, in combinatie met werkzaamheden voor de Dienst Liturgie en Kerkmuziek, een full-time functie vervulde.

2.2. Secretariaatsactiviteiten

In 2016 kwamen op het secretariaat de poststukken binnen en werden, buiten de grote partijen bulkpost, vele poststukken verzonden. Daarnaast geschiedt steeds meer correspondentie per e-mail. Tevens vond vanuit het secretariaat de verzending plaats van vier edities van Koorgeleide, het wervingsmateriaal voor cursussen, workshops, studiedagen en uitnodigingen voor de presentatie van studiemappen.

2.3. Onderscheidingen

In 2016 werden de volgende onderscheidingen verleend: 12 eretekenen in brons, 84 eretekenen in zilver, 71 ereteken in goud, 2 eretekenen voor bijzonder verdiensten, 0 bronzen penningen, 53 insignes voor 50 jaar, 1 insignes voor 55 jaar, 31 insignes voor 60 jaar, 14 erediploma's (met kaars).
Daarnaast werd in de groeiende vraag naar uitingen van waardering en onderscheiding bij grotere jubilea dan 60 jaar, of bij bijzondere gelegenheden, voorzien door het verzenden van persoonlijke felicitatiebrieven door de vicaris namens bisdom en SGV.

2.4. Documentatiecentrum

Binnen het secretariaat is tevens het documentatiecentrum gevestigd. Het centrum beschikt over een schat aan vocale en instrumentale muziekliteratuur, waaronder ca. 5000 titels van één- en meerstemmige gezangen in diverse talen, met of zonder begeleiding, en daarnaast nog over veel meerstemmige klassieke en moderne missen. Ook beschikt het documentatiecentrum over thematische documentatie met veelal nieuwe composities.
De partituren werden door belangstellende pastores, dirigenten en organisten met enige regelmaat geraadpleegd en bewezen goede diensten bij het zoeken naar mogelijkheden om te komen tot repertoirevernieuwing.
De heer J. Steenbrink stond na een gemaakte afspraak belangstellenden graag met raad en daad bij.
In 2016 werd de indrukwekkende catalogus van dit muziekarchief digitaal gepubliceerd op de website van de SGV. Het gaat om twee Excelbestanden met duizenden titels: 'Doculied' (gezangen) en 'Documis' (vaste Misgezangen).

3. FINANCIËN

3.1. Bisdom

Het bisdom verleent jaarlijks een majeure ondersteuning aan de diocesane SGV. Naast het feit dat het bisdom de locatie en de daaraan verbonden faciliteiten in een van haar gebouwen om niet beschikbaar stelt, ontvangt de diocesane SGV ook een financiële bijdrage.

3.2 VNK

VNK-Limburg subsidieert vooralsnog jaarlijks meerdere activiteiten van de SGV.

3.3. Caeciliadrieklank

In 2016 werd weer een beroep gedaan op de kerkbesturen, kloosters en congregaties voor deelname aan de actie Caeciliadrieklank ter ondersteuning van de activiteiten en werkzaamheden van de diocesane SGV. Het in stand houden van een ondersteunende organisatie voor de koren en de kerkmusici (secretariaat, documentatiecentrum, communicatiemiddelen, studiedagen, cursuswerk) vraagt aanzienlijke financiële offers. Een financiële bijdrage van parochies, kloosters en congregaties is daarvoor onontbeerlijk. De richtlijn voor de actie Caeciliadrieklank is een bijdrage van € 3,-- per koorzanger.

Opmerking

De SGV voorziet in financiën door bovengenoemde drie elementen, naast de opbrengsten van de uitgereikte onderscheidingen. Voor alle vier geldt dat het bestuur zich zorgen maakt over de continuering ervan in de nabije toekomst. Daarnaast vergt het daadwerkelijk verkrijgen van de toegezegde bijdragen (ad. 1 en 2) grote zorg van het bestuur. Het bestuur toont zich verheugd over het feit dat met name de gevraagde bijdragen vanuit de Caeciliadrieklank op pijl blijven of zelfs iets groeien, hetgeen gezien wordt als waardering vanuit het werkveld voor wat de SGV doet.

4. Relaties en communicatie

4.1. Intern

4.1.1. Bisdom

De voorzitter vicaris drs. E. Smeets onderhield de contacten met de bisschop en de staf van het bisdom. Ook met de andere diensten van het bisdom was er veelvuldig contact.

4.1.2. Dienst Liturgie en Kerkmuziek

Door de voorzitter, tevens bisschoppelijk vicaris voor Liturgie en Kerkmuziek, werd het contact onderhouden met de Dienst Liturgie en Kerkmuziek van het bisdom.

4.1.3. Dienst Pers en Communicatie

Met de dienst Pers en Communicatie werd door de secretaris rechtstreeks en veelvuldig contact onderhouden. Van het Infobulletin van het bisdom werd dankbaar gebruik gemaakt voor het maandelijks publiceren van de SGV-activiteiten onder de rubriek 'Nieuws van de SGV-Roermond'.

4.2. Extern

4.2.1. Parochies in het bisdom Roermond

Op verzoek werd vanuit het secretariaat of het bestuur op kerkmuzikaal gebied ondersteuning verleend aan kerk- en koorbesturen, koordirigenten, organisten en cantores.

4.2.2. VNK-Limburg

Met de Stichting Verenigde Nederlandse Korenorganisaties Limburg (VNK-L), waarmee de diocesane SGV met de andere Limburgse korenorganisaties een samenwerkingsverband vormt, werd een hecht contact onderhouden. Namens de SGV in het bisdom Roermond heeft de voorzitter, vicaris drs. E. Smeets zitting in het bestuur. Ook dit jaar mochten we van de VNK-L belangrijke financiële steun ontvangen voor de onder auspiciën van de VNK-L georganiseerde scholingsactiviteiten, zoals KIA's, studiedagen, het uitgeven en promoten van de in 2016 door de Werkgroep Liturgische Muziek uitgegeven studiemappen voor dirigenten, organisten en zangers: Invocabit me, Ave Maria.

4.2.3. Koorgeleide

In 2016 verscheen het verenigingsblad Koorgeleide vier maal, in april (nr. 12), in juni (nr. 13), in oktober (nr. 14) en in december (nr.15).
De redactie bestond uit dhr. A. Voesten, hoofdredacteur, vicaris drs. E. Smeets, redacteur en mevr. M. Verstappen, redactiemedewerkster. Koorgeleide blijkt een steeds meer gewaardeerd blad te zijn, getuige de reacties.

4.2.4. Website SGV-Roermond

De website www.sgv-roermond.nl werd beheerd door vicaris drs. E. Smeets.

4.2.5. Digitale Nieuwsbrief

De Digitale Nieuwsbrief bevat de meest actuele informatie op het gebied van de kerkmuziek in Limburg alsook informatie over de koren en kerkmuzikale activiteiten. De Nieuwsbrief die thans wordt verspreid aan 1260 abonnees, wordt beheerd door vicaris drs. E. Smeets.

5. ACTIVITEITEN

5.1. Scholingsactiviteiten, cursussen en studiedagen

5.1.1. Studiedagen Werkgroep Musica Gregoriana

Musica Gregoriana hield een voorjaars- en een najaarsstudiedag. De voorjaarsstudiedag vond plaats te Heel op 30 april met als thema het H. Jaar van de Barmhartigheid. De najaarsstudiedag werd gecombineerd met een gregoriaanse getijdendag, wederom in Heel op 5 november.

5.1.2. Studiemappen voor dirigenten en organisten

Door de Werkgroep Liturgische Muziek zijn weer twee studiemappen voor dirigenten en organisten samengesteld en vervolgens in een aantal van 750 exemplaren uitgegeven. Het betrof de studiemappen Invocabit me en Ave Maria. Beide studiemappen werden door Vicaris drs. E. Smeets voorzien van een uitgebreide inleiding die de gezangen in hun liturgisch kader plaatst. Met deze laatste twee mappen is dit project tot een afronding gekomen. De totale serie bevat tien mappen: In paradisum - Uitvaartliturgie, Ad te levavi – Advent, Kyrie eleison - Vaste gezangen, Ecce lignum -Goede Vrijdag, Lumen Christi – Paaswake, Cibavit eos - Witte Donderdag, Haec dies – Paastijd, Veni Creator Spiritus - Hemelvaart/Pinksteren, Invocabit me - Veertigdagentijd & Palmzondag, Ave Maria -Mariagezangen.

5.1.3. Presentatie studiemappen

De presentatie van deze studiemappen aan koordirigenten, organisten, zangers, koorbesturen, priesters, diakens en andere geïnteresseerden vond plaats in verschillende regio's:

Op 31 mei in de kerk te Leunen
Op 07 juni in de kerk te Maasbree
Op 12 juli in de kerk te Heel
m.m.v. Kamerkoor Contrast o.l.v. Ad Voesten.

Op 18 september in het Juphuis te Heerlen m.m.v. Kerkelijk zangkoor Schandelen o.l.v. Sjef Konieczny.

Op 24 september in de Annakerk te Maastricht m.m.v. gelegenheidskoor o.l.v. Annie Jansen.

5.2. Dag van de Kerkmuziek

Op zondag 9 oktober vond in samenwerking met VNK-Limburg de vierde Dag van de Kerkmuziek plaats, met workshops, repetities en gelegenheid tot ontmoeting en uitwisseling.

5.3. Overige activiteiten

5.3.1. Module liturgie

Voor solisten, instrumentalisten en alle musici die in hun opleiding specifieke kerkmuzikale vakken gemist hebben is een module 'Liturgie' aangeboden. Bij gebrek aan belangstelling vond deze geen doorgang.

5.3.2. Voordracht door Jos Bielen

Net als in 2015 hield Jos Bielen o. praem. (norbertijn van de abdij van Averbode en docent kerkmuziek in Vlaanderen) een begeesterende voordracht op dinsdag 19 april te Roermond, onder de titel 'Muzikale creativiteit'.

5.3.3. Dankjeweldag Kinderkoren

Aansluitend bij de jaarlijkse misdienaarsdag van het Bisdom organiseerde de SGV zaterdag 4 juni voor de derde maal een Dankjeweldag voor Kinderkoren in Roermond.

5.3.4. Barmhartigheid bezongen

I.s.m. het diocesane comité voor het H. Jaar van de Barmhartigheid organiseerde de SGV een viertal meditatieve concertbijeenkomsten 'Barmhartigheid bezongen' door Capella Sine Nomine o.l.v. Jo Louppen, en wel op zondag 26 juni in het Missiehuis Lazaristen Panningen, op zondag 3 juli in de Abdijkerk Rolduc, op zondag 9 oktober in de Caroluskapel Roermond en op zondag 20 november in de St.-Pancratiuskerk te Heerlen.

5.3.5. KIA's en andere regionale bijeenkomsten

Door de verschillende Koorkringen werden KIA's gehouden door heel Limburg. Op sommige plaatsen werd een nieuwe invulling gezocht en gevonden om koren meer te betrekken dan wel om de koorzang meer te promoten.

5.3.6. Gelegenheidskoor Romereis

I.s.m. het Huis voor de Pelgrim te Maastricht werd door het bisdom een Romereis georganiseerd in het kader van het H. Jaar van de Barmhartigheid. Voor die gelegenheid werd een gelegenheidskoor samengesteld door o.l.v. Jo Louppen en begeleid door G. Moonen, dat enkele keren in Roermond gerepeteerd heeft en in Rome de vieringen verzorgd heeft.

5.3.7. Lezing spiritualiteit van de kerkzanger

Koorkring Susteren heeft de vicaris voor liturgie en kerkmuziek uitgenodigd een inleiding hierover te houden op woensdag 1 juni 2016 te Susteren.

5.3.8. Bisdomdag

Op zaterdag 15 oktober 2016 hield het bisdom Roermond in Abdij Rolduc in Kerkrade een ontmoetingsdag voor alle leden van kerkbesturen en voor actieve parochievrijwilligers. De SGV verzorgde een stand en een tweetal workshops.

5.3.9. Studiedag priesters

Aansluitend bij het navormingsprogramma voor jonge priesters heeft de SGV ook in 2016 een studiedag voor priesters georganiseerd.

6. Besluit

Dit verslag wordt afgesloten met een oprecht woord van dank aan allen die in 2016 op enigerlei wijze hebben bijgedragen aan de beoefening van de kerkmuziek en aan het bevorderen van de kwaliteit van de kerkmuziek in ons bisdom. Een bijzonder woord van dank aan alle vrijwilligers, kerkmusici en koorzangers die in de parochies regelmatig en vaak belangeloos hun medewerking verlenen. Tevens is een welgemeend woord van dank op zijn plaats aan de medewerkers op het secretariaat die geheel vrijwillig en pro Deo hun werk verrichten en op wie nimmer tevergeefs een beroep werd gedaan.

Het bestuur van de Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond,

Drs. E. Smeets,
bisschoppelijk vicaris voor liturgie en kerkmuziek,
tevens voorzitter van de Sint-Gregoriusvereniging
in het bisdom Roermond.

M. van Helvert-Willeme,
secretaris van de Sint-Gregoriusvereniging
in het bisdom Roermond.

DUWEN EN TREKKEN

Van de zomer draaide 'Dunkirk' in de bioscopen. Mooie film. Over de bange uren die driehonderdduizend met name Britse en Franse soldaten hebben moeten doorbrengen op het strand van Duinkerke aan het begin van de Tweede Wereldoorlog alvorens opgepikt te worden door Engelse boten die hen in veiligheid zouden brengen. Wat er zo mooi aan was?

Nou ja, de film brengt allereerst een dramatische oorlogsgeschiedenis in herinnering die niet vergeten mag worden. Maar ook, het was een keer een film zonder toeters en bellen. Eigenlijk zelfs rauw in beeld gebracht. Er was eens een keer geen heftige parallelle liefdesgeschiedenis nodig om de film aantrekkelijk te maken of om 'm uit te houden. De Titanic bijvoorbeeld krijgen we niet meer gezonken zonder een spannende romance en bijbehorende scenes. En alle bijna historische series op TV over koningshuizen of dynastieën: geschiedenis op zich verkoopt niet, je moet wat te kijken hebben en dus maken we er kostuumdrama's van of we laten in elke aflevering wel ergens een keer alle kleren uit…

Nee, Dunkirk was goed. Maar eigenlijk zou in de film geen pauze hebben moeten zitten. Om twee redenen. Na de pauze zat ineens een vrouwmens achter me die zich in de rij vergist had. Ja, ik weet het: ook genderneutraliteit was een item deze zomer, maar er waren twaalf vrouwen die nagenoeg in dezelfde tijd die hele discussie ook weer meteen neersabelden: elf van het vrouwenvoetbalteam dat het EK won en dan die ene achter mij in de tweede helft van de film. Maar goed, om iedereen tevreden te houden: het had ook een man geweest kunnen zijn, maar dan gaat toch veel van de zeggingskracht verloren, vrees ik.

Dat die vrouw zich vergist had in de rij was op zich niet zo erg, maar madame mompelde (tegen wie eigenlijk?) hardop alles wat ze zag gebeuren op het scherm. U kent dat wel. Laatst zat er ook zo een achter me in een uitvaartdienst. Soms hebben ze voorbeschouwingen van wat er volgens hen staat te gebeuren, maar dat is het laatste wat je wil horen en meestal blijkt het even later net niet te kloppen. Soms is het commentaar contemporair, maar daar zit je al helemaal niet op te wachten: dat zie je zelf ook. En soms kijken ze een of twee scenes terug, omdat het kwartje pas laat valt. Maar met dat eeuwige commentaar wordt alle beleving platgeslagen. En je kunt net niet luisteren. Je hebt al moeite genoeg om niet venijnig te reageren. Alle rek en spanning en beleving wordt er uitgeknikkerd op die manier. Er blijft niks meer te kijken of te interpreteren over. In de bioscoop. En in de kerk geloof je op het laatst zelf ook niets meer… Bij een doopsel, waar het er ook eens zo aan toe ging op de laatste rij, heb ik eens gevraagd of de drie tantes niet beter alvast thuis de koffie zouden kunnen gaan laten lopen, voor als de rest dadelijk komt. Man man man. Of genderneutraal: foi foi foi. Zij kwaad, maar de pap van

het kindje meende dat het tijd werd dat er eens iemand iets van zei en bedankte zich ervoor. Wat hebben we toch een bevrijdend geloof!

Mijn punt: je moet liturgie liturgie laten. We hebben sterk de neiging alles uit te leggen en wat we moeilijk vinden om uit te leggen weg te laten. Alsof in het leven altijd alles duidelijk is. Alsof je hemel en aarde in je binnenzak moet hebben om met het mysterie van het leven bezig te zijn. 'Gregoriaans verstaan ze toch niet, zeker niet bij een uitvaart'. Nee, maar de dood zelf evenmin. Laat je dan toch maar optillen door bijvoorbeeld het gregoriaans of welke andere muziek dan ook die er liturgisch toe doet: dat geeft rust en evenwicht. Klets er niet doorheen, laat het voor zichzelf spreken, en hou het zuiver, in plaats van opleuken en aandikken. 'Bij twijfel hard bidden'. Als je aan God twijfelt moet je bidden, of zingen voor zangers, dat helpt geloven als je dadelijk over je twijfel heen bent. Als je én twijfelt én niet meer bidt, tja, waar kom je dan uit…?

Dunkirk zelf was een verademing. Er liepen geen flutverhalen door de rode draad heen. En de drie verhaallijnen (land, zee en lucht; de soldaten op het strand, de bootjes op weg naar Duinkerke en de luchtverdediging) sloten naadloos op elkaar aan en brachten samen hun ene boodschap. En niks was aangedikt: het was gewoon ons sombere Nederlandse strand, waar het gewoon regent en altijd koud is, de zee was herkenbaar donker, alleen het vliegwerk was in wat meer tropisch gebied opgenomen, want in dicht wolkendek krijg je het anders niet gefilmd. En om nou een derde van de film niets te zien want bewolkt, dat werkt dan ook weer averechts. Dat moet je toch maar aanpassen. Anders werkt dat als die spiksplinternieuwe geluidsinstallaties die her en der in kerken hangen en het altijd goed doen behalve als er mensen zijn.

Enfin, wat is eenheid toch mooi! Als de dingen bij elkaar horen en op hun plaats vallen. Als je niet afgeleid wordt door wat er niet toe doet. Als er een lijn inzit en erover nagedacht is. Als men gewaakt heeft over de inhoud en de vormgeving. En als dat dan ook nog eens goed te merken is. Dunkirk was natuurlijk niks zonder goed acteerwerk. Ook niet onbelangrijk!

Maar er was nog een reden waarom men de pauze beter had geschrapt en wel deze. Dunkirk, omsingeld op het strand, drama, doodsangst, en dan aan de bar in de pauze 'Vamos a la playa, oh oh oh oh oh' van Righeira uit 1983. Tja…nee, laten wij in Gods Naam waken over de liturgie…

De liturgie op zichzelf is een perfecte eenheid. De liturgische boeken en de sfeer die er uit spreekt onderstrepen dat. Wat zou je daar veel aan morrelen? Waarom zou je je daar niet door laten inspireren?
Bij veel zogenaamde bijzondere gelegenheden met name menen we al gauw flink te moeten afwijken om het verhaal over de bühne te krijgen. Soms zitten communie- en vormselvieringen

volgestopt met woordjes en gebaren van de kinderen, louter als toevoeging. Nou, niet iedere toevoeging is een verrijking. En soms wordt er nog iets bedacht en er bij gezet in het boekje om iedereen een eigen stukje te kunnen laten doen. En als woordjes dan eigenlijk weer een andere kant op fietsen dan wat er eerder gezegd of gevierd is…? Bij uitvaarten lukt ons dat ook vaak genoeg: vaak genoeg worden voor het afscheid aan het einde verrijzenis en eeuwig leven weer fundamenteel in twijfel getrokken.

Zo'n film als Dunkirk, als je daar aan waagt… eigenlijk zou je een paar soldaten die het aan den lijve hebben meegemaakt moeten vragen of zij er zich in kunnen vinden. Als zij zeggen dat het conform de werkelijkheid is en dat wat gebracht wordt hun verhaal verwoordt en illustreert, dan doe je het goed. Voor de liturgie geldt het criterium: zou God er zich ook in herkennen…? Zou God er zich op zijn plek voelen…?

Ed Smeets

VERSLAG MODULE KERKMUZIEK EN LITURGIE

Op 1 juli jl. ging in Roermond de module kerkmuziek en liturgie voor dirigenten, organisten en musici die op de één of andere wijze functioneren binnen een liturgische omgeving. De vier deelnemers, allemaal werkzaam als koordirigent of organist binnen een parochie, hebben zich onder leiding van Ed Smeets en Ad Voesten verdiept in diverse aspecten van de katholieke liturgie, steeds met het oog op de kerkmuzikale betekenis daarvan.
Er was onder meer aandacht voor de liturgische geschiedenis, beginnend bij de oorsprong in de joodse ritus tot en met de ontwikkeling van na het Tweede Vaticaans Concilie.
Ook was er aandacht voor het samenstellen van een liturgisch verantwoord muziekprogramma voor verschillende vieringen binnen het kerkelijk jaar. Daartoe zijn in de module verschillende ondersteunende bronnen aangereikt en bekeken.
De deelnemers waren enthousiast, zo ook de docenten, het was voor de ene cursist een ontdekkingsreis, voor de ander het op.frissen van bekende stof. De docenten wisten ons op een leuke manier veel bij te brengen. De module was erg interessant. Wat betreft de cursisten mogen er meer modules komen in de toekomst.
De kandidaten betreurden het dat er weinig animo was voor zulke cursus. Het voordeel was wel dat er zo meer aandacht was voor vragen en opmerkingen.
De deelnemers hebben, na het afleggen van een examen, een getuigschrift behaald.

VANAF DE ORGELBANK

Te laat…

In de liturgie van de Rooms Katholieke kerk aanschouwen we een aantal rituelen en symbolische handelingen. Gebaren zoals uitgestrekte armen en gevouwen handen. Het gebruik van symbolische voorwerpen zoals wierook en hosties. Al het gebruik van deze dingen vergen een gevoeligheid van de gebruiker waarin timing van essentieel belang is. Laatst mocht ik met mijn koor een uitvaart muzikaal meevieren in een uit de vaart genomen kerk.
Gelukkig was de ruimte voor de gelegenheid weer mooi "aangekleed". Het piepkleine dorp beschikte ook niet over een andere passende ruimte. En een plaatselijk café? nou ja, liever niet! Voor de gelegenheid waren er drie lokale misdienaars aanwezig. Volrijp in leeftijd en uitermate vriendelijk. Bij binnenkomst stond er op de koorplek voor in de kerk naast het altaar keurig het begeleidingsinstrument klaar. Mijn "ouder wordende stemmen" konden in de verste verte echter geen stoel bekennen. Navraag bij de misdienaar annex koster leverde een gestameld excuus op. "Helemaal vergeten." Snel haalden we samen 18 stoelen uit een voormalige doopkapel. (waar het glas van de ingegooide ramen op de grond lag) Langzaam naderde de klok van 10.00 uur. Het werd stil in de kerk iedereen in afwachting van het moment van begin. De klok sloeg tien keer en …. de bel, teken van binnenkomst, liet op zich wachten. Ongemakkelijke stilte. Ja, daar klonk het signaal. Iedereen ging staan in afwachting van het priesterlijk gevolg en … niemand kwam. Wel zie, en vooral, hoor, ik vanuit mijn positie dat een van de misdienaars enorm aan het rammelen is met de koperen emmer met wijwater, Hij krijgt het ding niet van de grond omdat hij in de andere hand ook het grote kruis moet dragen. Het lukt uiteindelijk en met enkele minuten vertraging kan de dienst beginnen. Even later heeft de pastoor het kaarsje nodig om de kaarsen rond de baar aan te laten steken. De kleinkinderen staan al allemaal vol verwachting klaar. Pastoor kijkt op het altaar om zich heen en draait zich vragend naar de misdienaars om. Waar is het kaarsje? Er wordt non verbaal gewezen op het altaar! Pastoor loopt zoekende het altaar rond. En kijkt nog maar eens naar de misdienaars. Stoïcijns staat er eentje op en er wordt een kaarsje geregeld. Zeker vergeten! Bij het opruimen van de altaartafel na de communie moet pastoor enkele keren omkijken of de hulptroepen uit hun stoel willen komen. Ze zitten een beetje dagdromerig voor zich uit te staren en missen het moment van actie volledig. En ook bij de absoute is het ophalen en vervoer van wijwater en kruis een hoorbaar en zichtbaar probleem voor de liturgische assistenten.
Timing. Het lijkt zo gemakkelijk en zo onbelangrijk. Elke vragende blik tussen pastoor en koor, tussen pastoor en kosters verraadt een onzorgvuldigheid in de voorbereiding. Vergeet niet dat elke handeling vóór in de kerk gade geslagen wordt door de hele kerkgemeenschap. Maar daar waar mensen gevoel voor timing hebben wordt liturgie weer een feest. Dan heeft iedereen het gevoel dat "het klopt" en komen de symbolieken en rituelen weer tot leven in een sfeer die daar recht aan doet.
Daarom mijn oproep; "Mensen blijft op uw hoede, en houdt de juiste tijd in de gaten."

AV

POSTLUDIUM

Uitgaven Gregoriaans van 'Exodus' tot 'Hooglied'

Nagenoeg 300 gregoriaanse gezangen op teksten uit diverse Bijbelboeken van Exodus tot Hooglied... na ruim vijf jaren intens zoeken, transcriberen en samenstellen vormt na de uitgave van het "Gezongen Hooglied" en "Genesis" deze uitgave het sluitstuk van bijna 15 jaar werkzaamheden op dit gebied. Aanleiding was een lezing op de Gregoriaanse Academie door Dr. Fons Kurris over Gregoriaanse gezangen op teksten uit het Hooglied. Het werk werd verricht door Ger Steeghs, Gerard (Sjraar) Lücker & Math. Vleugels.

De uitgaven: Exodus deel 1 (Gregoriaanse gezangen op teksten uit de Bijbelboeken Exodus tot Esdrae II) & Exodus dl 2 (gezangen op teksten uit de Bijbelboeken Tobiae tot Proverbiorum en de Libri Apocriphi Manassae tot Esdrea IV).

De uitgaven kosten € 15,-- ps., op A5 formaat en € 20 op A4 formaat. Eerder verschenen 'Het gezongen Hooglied' & 'Qui bene cantat bis Orat'… een ruime thematische verzameling gregoriaanse gezangen voor schola en koorzanger (eveneens € 20,-- ps).

Info en bestelling kan bij:

Ger Steeghs, Abdijhof 13, 6041HG Roermond
Tel.: +31 (0) 475 462435
e-mail: gerst01@planet.nl

VACATURE

Gevraagd amateur dirigent m/v parochieel zangkoor Nieuwdorp te Stein. Het betreft een gemengd koor met liturgisch en profaan repertoire. We zingen voornamelijk a capella. Repetitieavond donderdag van 20 tot 22 uur.

Sollicitaties en informatie bij voorzitter:

dhr. W. Notten, Steinderweg 37, 6171XJ Stein. Tel.: 046-4332672.

TOELICHTING DO-UT-DES MUZIEKBLADEN

Onder deze naam biedt de Sint-Gregoriusvereniging de kerkkoren en kerkmusici van de parochies in het bisdom Roermond nieuwe composities aan.
De naam is enerzijds muzikaal, anderzijds vormt zij een latijnse zin. Vertaald luidt deze: "ik geef opdat jij zult geven".
Getransponeerd naar onze intentie betekent dit zoveel als: wij als diocesane SGV bieden U deze muziekbladen aan opdat U er gebruik van zult maken en dit wellicht zult honoreren met een bijdrage ter bestrijding van de onkosten.
U mag de koorcomposities legaal kopiëren en vergroten.
Wij zouden het fijn vinden als u ons hiervan op de hoogte stelt.

Toelichting op Choral varié

'Choral varié' is een compositie voor orgel die ik heb geschreven ten behoeve van mijn eindexamen 'Theorie der Muziek' aan het conservatorium in Maastricht. Zoals de titel al doet vermoeden gaat het hier om een thema gevolgd door een aantal variaties. Voor het thema heb ik gebruik gemaakt van de melodie van de Huron Carol, een oud Canadees kerstlied waarvan de melodie losjes gebaseerd is op een nog ouder Frans kerstlied.

Voor de presentatie van het thema heb ik gekozen voor een koraalachtige zetting met kleurrijke samenklanken. Daarna volgt de eerste variatie waarin het originele thema gehandhaafd blijft als uitkomende stem, terwijl de muzikale omgeving waarin het staat verandert. De tweede variatie is forser en bevat enige min of meer percussieve elementen. Een contrast daarmee vormt variatie drie die poëtisch en meditatief van karakter is. Als finale de vierde variatie met een soort toccatina waarbij het thema duidelijk terugkomt in het pedaal.

Ik heb mij laten inspireren door het idioom van de Franse muziek uit de vroege 20e eeuw. De registratieaanwijzingen verwijzen direct naar het orgel in de St. Martinuskerk in Maastricht, dus het zal noodzakelijk zijn daarvan af te wijken. Interpreteer ze vrij!

Nick Goudkuil

In de volgende uitgave van Koorgeleide worden de volgende variaties opgenomen.

Op de website van de SGV in het bisdom Roermond kunt u een volledige opname van het bovenstaand werk beluisteren.

Choral varié

GO: Bourdon 8' + Rec
Rec: Flute harmonique 8' + Sallicional 8'
Ped: Montre 16' + GO + Rec

't Was in the Moon of Wintertime

N. Goudkuil

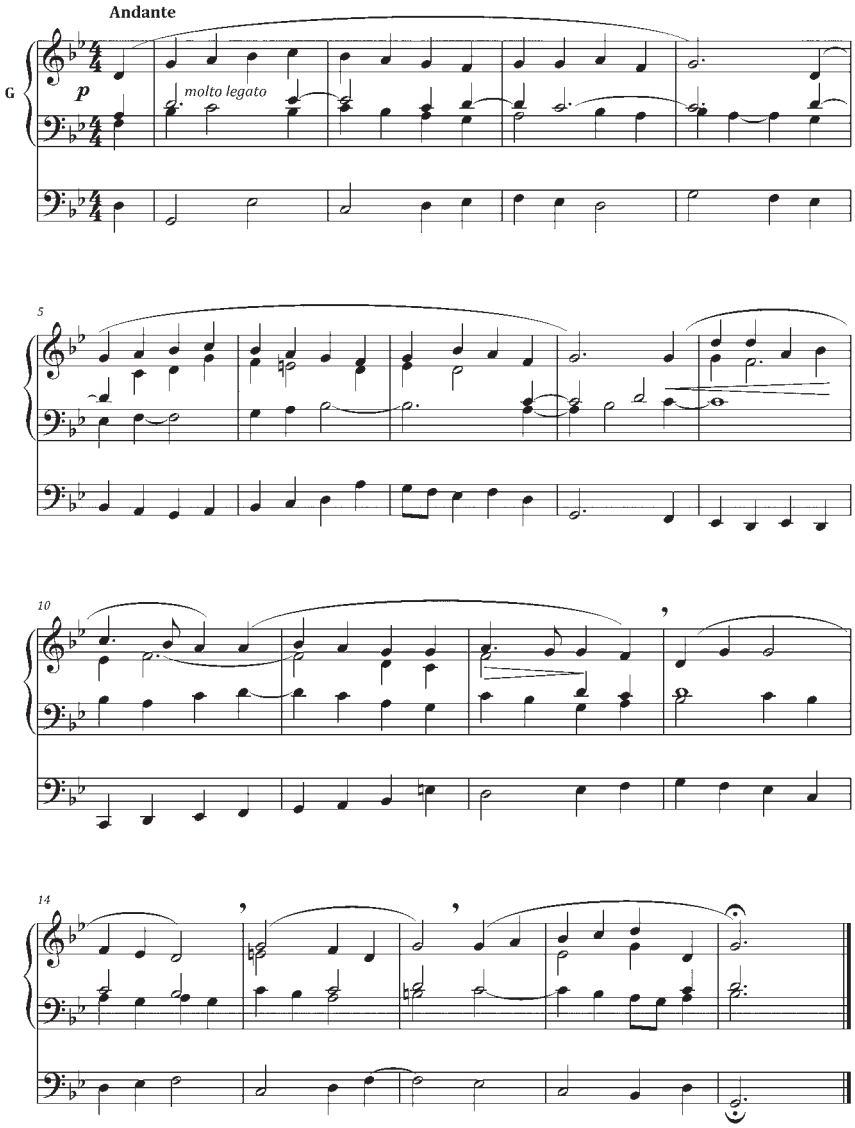

© Nick Goudkuil / SGV in het bisdom Roermond

Variation I

GO: Bourdon 8' + Flute harmonique 4'
Pos: Trompette 8'
Ped: Montre 16' + Flute 8'

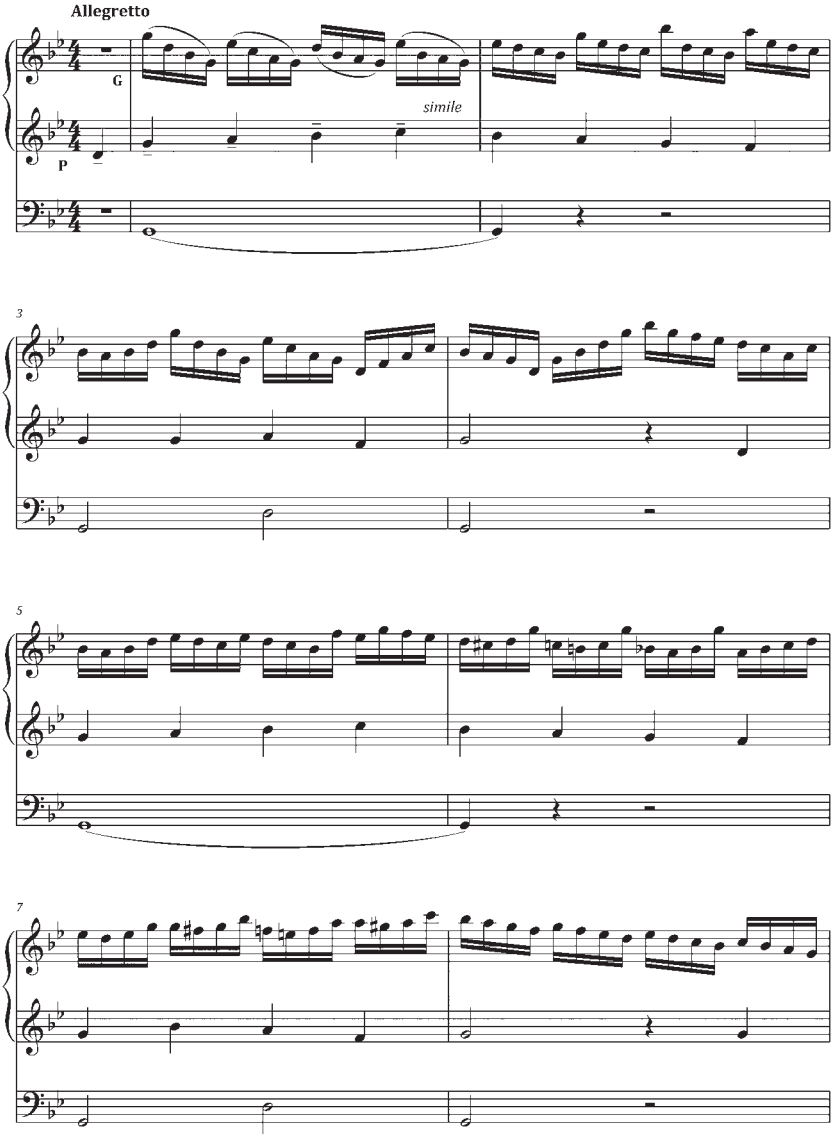

© Nick Goudkuil / SGV in het bisdom Roermond

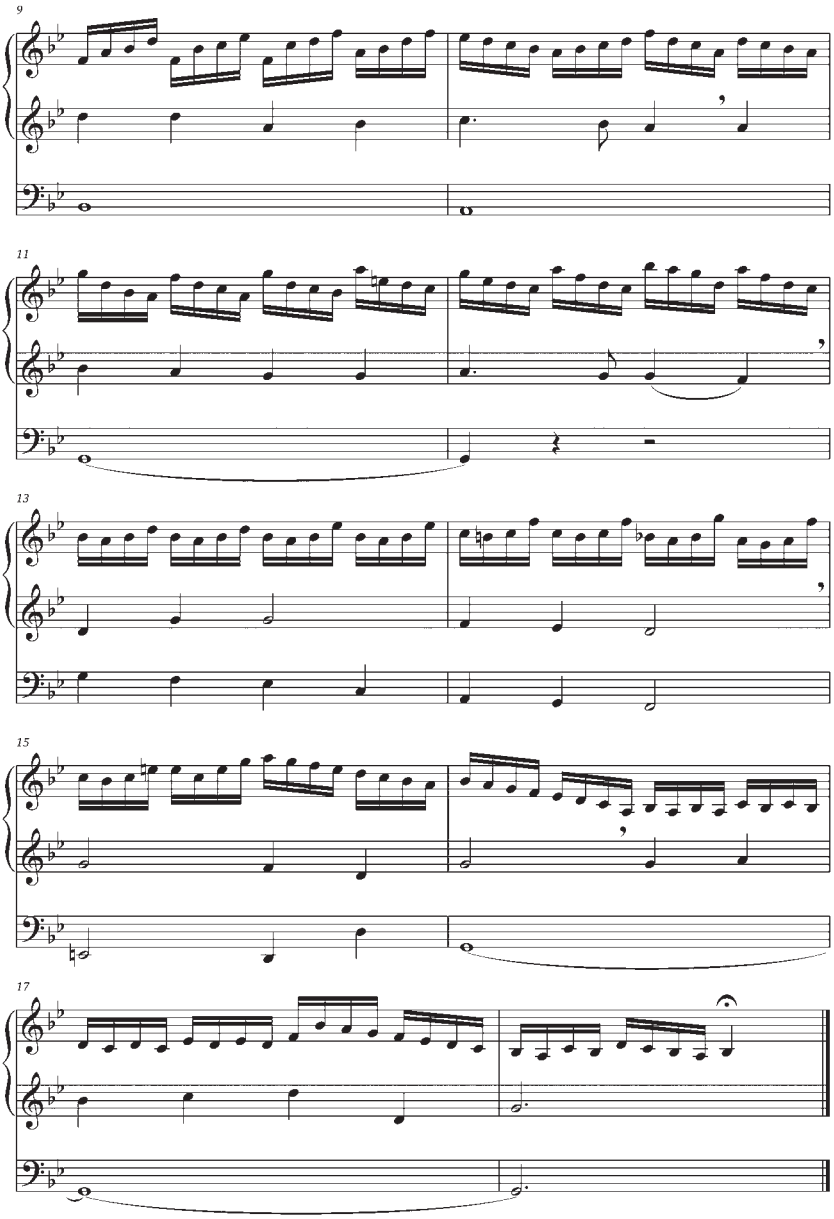

© *Nick Goudkuil / SGV in het bisdom Roermond*

DE UITVAARTMIS EN HET GREGORIAANS

Een willekeurige doordeweekse ochtend in een Limburgse kerk.

De uitvaartdienst begint, de kist wordt naar voren gedragen en het koor zet het "Requiem Aeternam" in. Uiteraard de versie uit het oude Liber Usualis, met het vers eindigend op "ad te omnis caro veniet". Het gezang is al lang afgelopen voordat mijnheer pastoor aan de lessenaar verschijnt.

Na de schuldbelijdenis klinkt het Kyrie. Omdat de mensen in de kerk de antwoorden toch niet meezingen, begeleidt de organist alles met dezelfde registratie.

De tussenzang ("Absolve") is altijd lastig. Omdat het zo'n lang, vermoeiend gezang is, wordt het strategisch ingekort. Alles na "iudicium ultionis", of zelfs "vinculo delictorum" wordt weggelaten. Om die lange sliert noten aan het eind, op "perfrui", maar niet te hoeven zingen.

Met dezelfde meedogenloze efficiëntie wordt het offertorium onder handen genomen. Maar liever nog zingt het koor een Duits devotielied. Dat horen de mensen graag.

De prefatie is altijd spannend. Zingt pastoor 'm of niet? Hij zingt 'm. De organist geeft netjes de tonen f-g-a aan, maar pastoor heeft de neiging om iets te zakken tijdens zijn solo, zodat de inzet van het Sanctus het effect heeft van een onwelluidende opwaartse tritonus-sprong. Het Pater Noster wordt ditmaal gebeden. Pastoor bidt luid en duidelijk de nieuwe vertaling, maar vanaf het oksaal klink even enthousiast de oude lezing.

Het Agnus Dei staat in de boekjes afgedrukt met de correcte tekst ("miserere nobis" en "dona nobis pacem"), maar het koor zweert bij de pre-Vaticanum II versie, eindigend met "dona eis requiem sempiternam."

Bij de communie is het een voordeel dat het Lux Aeterna zo kort is. Zo is er meer tijd voor nog een mooi Duits devotielied. Of twee, als het druk is.

Geen Blijf Mij Nabij dit keer voor de absoute, er wordt een CD gedraaid.
Bij de slotzang, In Paradisum, is de zaak duidelijk: is het druk in de kerk, dan wordt het gezang herhaald, is het rustig, dan gaan de koorleden al na de eerste keer richting garderobe.

Bovenstaand scenario is een - toegegeven, licht karikaturale - weergave van de zangcultuur in menige Limburgse kerk. Als koor, organist en dirigent goed op dreef zijn en geconcentreerd en stijlvol musiceren kan een dergelijke uitvaartdienst heel goed als mooi en stijlvol ervaren worden. Maar dat wil niet zeggen dat er niets op aan te merken valt. Ingesleten gewoontes, verlammend ontzag voor de oude (lees: verouderde) liturgische tradities en de weigering om iets te veranderen dat al decennialang naar behoren functioneert, doen uiteindelijk afbreuk aan de kwaliteit.

Om iets aan deze op den duur toch onbevredigende situaties te kunnen doen zijn geen grote inspanningen nodig. Een beetje goede wil en de bereidheid om onwrikbaar geachte opvattingen los te laten doen wonderen. En toegegeven, een paar extra repetities met het koor, of nog beter: een structureel wekelijks halfuurtje, kunnen ook geen kwaad. De mening dat men met het uitvaartkoor niet hoeft te repeteren omdat "we toch altijd hetzelfde zingen" werkt slappe routine in de hand.

Wat zingen we in de uitvaartmis? "Uiteraard" de Requiemmis?

Wat veel kerkzangers niet beseffen is dat de gezangen die samen de requiemmis vormen geen vaststaand geheel zijn, geen in beton gegoten canon, hoewel het in de praktijk wel zo aanvoelt. De oude koorboeken, vooroorlogs of in ieder geval van vóór Vaticanum II, geven de basisgezangen, maar geen alternatieven. Bovendien vinden we in deze oude uitgaven nog de sequens Dies Irae en het responsorium Libera Me, die uit de moderne liturgie verwijderd zijn, omdat ze excessief de nadruk leggen op zonde, boete, schuld en straf. Plastische beschrijvingen van het Laatste Oordeel doen het goed in het Requiem van Berlioz, maar in de moderne uitvaartviering willen we toch meer hoop, dankbaarheid en vooral de verrijzenisgedachte centraal stellen.

Hoewel de meest verouderde gezangen dus niet meer gezongen worden, vinden we nog steeds restanten van de oude opvattingen in de overgebleven teksten, vooral in die van de Tractus en het Offertorium. Het laatstgenoemde gezang, bijvoorbeeld, beschrijft in niet mis te verstane termen de "helse straffen", de "muil van de leeuw" en de "verslindende Tartatus (onderwereld)", die de overledenen wachten.

De samenstellers van het nieuwe Graduale, na Vaticanum II hebben voor een compromis gezorgd. Wel de oude gezangen, minus de ergste boosdoener, maar daarnaast een lijst van werkzame alternatieven. En juist die lijst is bij onze koren zo onbekend en onbenut.

Als alternatief voor de Introïtus vinden we in het Graduale Romanum bijvoorbeeld 6 gezangen, genummerd II t/m VII. Uiteraard is er iets voor te zeggen om het "Requiem aeternam"

te handhaven, vanwege de bekendheid van de tekst en de iconische status van het gezang. Maar dan wel graag in de nieuwe versie, die in plaats van één enkel vers vijf kortere verzen biedt, zodat de Introïtus nooit te kort hoeft te zijn.

Bij de vaste gezangen, Kyrie, Sanctus en Agnus Dei, zou de deelname van het volk, het actief meezingen, meer aangemoedigd moeten worden. De gezangen lenen zich daar uitstekend voor: eenvoudig van toonzetting en herkenbaar. De priester of diaken kan het goede voorbeeld geven door de antwoorden mee te zingen, en de organist door deze op "volkszang-sterkte" te begeleiden.

Voor de Tractus, ("Absolve"), geeft het Graduale drie alternatieven, die echter niet gemakkelijk zingbaar zijn. Eenvoudiger is het vierde van de vier "Versus Alleluiatici", die qua melodie bij de gregoriaanse zanger bekend zal zijn.

De andere drie Alleluia's zijn meer voor de geoefende schola's. Menigeen zal de wenkbrauwen fronsen bij de gedachte aan een Alleluia in de uitvaartdienst. Maar waarom niet? Een meer treffende verklanking van het paasmysterie en de verrijzenisgedachte, die centraal staan in de uitvaartliturgie is nauwelijks denkbaar!

Keus genoeg dus voor de tussenzang. Ook de zes Gradualia zijn bruikbaar, en over het algemeen eenvoudiger uit te voeren dan de Tracti.

Ook voor de offerzang biedt het Graduale Romanum volop keuze. Het welbekende, maar verouderde "Domine Jesu Christe" is slechts een van de zeven varianten. Mooi is bijvoorbeeld het zevende Offertorium, "Si Ambulavero", afkomstig uit het proprium van de 25e zondag door het jaar.

Het Sanctus is een kernachtig, bijna archaïsch gezang, en door de eenvoud zeer geschikt om meegezongen te worden door de kerkgangers. Jammer dat dit zo weinig gebeurt.

Het Agnus Dei is een gebed door het volk voor het volk. Dat is de reden waarom Vaticanum II de "bijzondere versie" voor de requiemmis, met de tekst "dona eis requiem (sempiternam)" geschrapt heeft. Deze verengt het Agnus Dei namelijk tot een gebed voor één enkel persoon.

In de uitvaartmis wordt sindsdien bij voorkeur de "gewone" versie gebeden of gezongen, met de tekst "miserere nobis/dona nobis pacem". Maar ruim 50 jaar na de liturgiehervormingen is deze praktijk nog steeds niet doorgedrongen tot de meerderheid van de Limburgse kerken, waar nog steeds de oude versie gebezigd wordt.

De Communiezang, Lux Aeterna, komt niet tot zijn recht in de gebruikelijke vorm: te kort en te weinig autonoom. Maar in de versie uit het nieuwe Graduale, gecombineerd met de verzen van psalm 129, 120 of 22 wordt het een veel substantiëler gezang, geschikt om de communiegang volledig te begeleiden.

Een mooie variant, speciaal voor de paastijd is de Communio "Ego sum pastor bonus", uit de mis voor de 4e zondag van Pasen. Het bijzonder karakter van de paastijd, de kerntijd van het kerkelijk jaar, mag ook in de uitvaartmuziek tot uitdrukking komen. Daartoe staat in het Graduale Romanum een lijst afgedrukt (op pagina 677, onder "Tempore pachali") met suggesties voor alternatieve gezangen, speciaal voor deze periode. De Alleluia's zijn niet van de lucht! *
Het In Paradisum tenslotte, is niet zoals vaak gedacht één gezang. "In Paradisum" en "Chorus angelorum" zijn twee aparte antifonen, die zelfs niet in dezelfde toonsoort (modus) staan. Wie goed luistert, hoort dat bij het "Chorus angelorum" de finalis *re* (7e modus) plaats maakt voor *do* (8e modus). Het is een hoorbare breuk, die aangeeft dat de beide helften eigenlijk niet bij elkaar horen.

Wat nu te doen? Het gezang met de helft inkorten? Maar het is al zo kort!

Een oplossing kan zijn het In Paradisum (zonder de tweede helft) te combineren met geschikte psalmverzen in de 7e modus. Of, als men toch het Chorus angelorum wil handhaven, hierna het "In Paradisum" herhalen, zodat er een driedelige vorm ontstaat. Wat in ieder geval niet fraai is, is de gewoonte om de beide antifonen achter elkaar zolang te herhalen totdat de "mensen de kerk uit zijn". Dat is stoplappen zingen in plaats van liturgie bedrijven.

We moeten als gregoriaanse zangers, dirigenten en organisten waken voor sleetsheid en sleur. Een manier om te zorgen dat onze zangcultuur fris en levendig blijft is het aan het licht houden van routineuze gebruiken en onszelf de vraag stellen of het ook anders en misschien beter kan. Het hoeven geen grote veranderingen te zijn. Juist de aandacht voor detail maakt het verschil tussen een ongeïnspireerde uitvoering en een bezielende vertolking, die naadloos aansluit op de liturgische handelingen en gebeden. Onze oudste, maar springlevende kerkmuziek verdient dat stukje extra aandacht. Wie durft het verschil te maken?

Rob Peters

** Vermeldenswaard in dit verband is wellicht dat de auteur van dit artikel een "alternatieve" requiemmis geschreven heeft, voor drie gelijke stemmen en orgel, die gebruikt maakt van deze bijzondere teksten voor de paastijd. De partituur van deze mis is vrij te downloaden op http://imslp.org/wiki/Missa_Resurrectionis,_Op.156_(Peters,_Rob)*

De 10 "Geboden" van het dirigentschap

Onlangs mochten we met voldoening terugblikken op een geslaagde eerste "*Dirigentenborrel*". 1 Juli waren er ongeveer 25 dirigenten aanwezig in CC Don Bosco in Heel om met elkaar ervaringen uit te wisselen over het wel en wee van hun eigen praktijk. Dit viel zo goed in de smaak, dat deze dag minstens eenmaal per jaar zal worden herhaald, waarbij tevens onder leiding van een deskundige een bepaald thema uitgebreid behandeld zal worden. Dit jaar was dat een workshop over "de ouder wordende stem" door Harrie Spronken en een op de praktijk gerichte workshop door ondergetekende, waarin iedereen zowel zong als dirigeerde (nadruk op de functie van de linkerhand, die andere muzikale zaken aangeeft dan het slaan van de maat).

Bij navraag bleek er behoefte te zijn bij de dirigenten om over bepaalde onderwerpen meer te weten te komen, bijv. repetitietechniek. Als oud-docent koordirectie aan het conservatorium in Maastricht moest ik natuurlijk denken aan de inhoud van mijn lessen. Ofschoon dit vak een typisch vak is, dat je in de praktijk moet leren (je kunt ook geen schriftelijke cursus piano volgen) besloot ik om mijn ervaringen in deze op papier te zetten.

Terwijl ik op vakantie was in Frankrijk, kon ik in alle rust en in een heerlijke ambiance gaan werken aan de opzet van een "*Basishandboek voor Amateur-koordirigenten*". Hierbij wordt het dirigentschap van alle kanten benaderd, niet alleen op het dirigeer-technische vlak. Ook de sociale kant wordt uitgebreid belicht. Een dirigent werkt immers niet met orgelpijpen, maar met mensen van vlees en bloed.

In mijn lessen begon ik altijd met de vraag: "wat komt er allemaal bij kijken als je voor een groep staat?" En alles op een rijtje zettend kom ik tot de volgende 10 "geboden", c.q. vaardigheden:

Sociale vaardigheden:	**Muzikale vaardigheden:**
Persoonlijk overwicht	*Voorbereiding*
Stemgebruik	*Slagtechniek*
Omgangstaal	*Gehoor*
Repetitietechniek	*Afwerking*
Motivatie	*Interpretatie*

Er zullen vast wel meer aandachtspunten zijn, maar als basis voor het dirigentschap dekken deze onderwerpen wel de lading. In mijn methode ga ik uiteraard uitgebreid op deze zaken in en probeer aldus de dirigent handvaten aan te reiken om beter beslagen ten ijs te komen. Ik beperk me in dit verband tot een korte omschrijving en enkele citaten uit het boek.

Ad1: menig dirigent die bij een koor ontslagen wordt, heeft problemen op het personele vlak. Het klikt niet. Dit kan zijn door te weinig overwicht (de zangers lopen over hem/haar heen) of teveel overwicht (onredelijk streng, autoritair). Het is dus zoeken naar een natuurlijke vorm van leiderschap. Zelfvertrouwen is hierbij cruciaal. En dat krijg je als de volgende 9 punten goed onderbouwd zijn.
Ad2: te zacht praten of te laag en te langzaam is slaapverwekkend, waardoor concentratieverlies optreedt. Te hard praten of te hoog en te snel maakt iedereen juist onrustig.
Ad3: de woordkeuze is belangrijk: onderwijzers zijn wel eens te "frikkerig" of, bij een kinderkoor, te kinderachtig. Vooral kinderen trappen daar niet in. Wees vooral jezelf en meet je geen houding aan.
Ad4: een belangrijk hoofdstuk gaat over repetitietechniek. Hoe deel je een repetitie in? Vergelijk het met een maaltijd: voorgerecht, hoofdgerecht, toetje. Let bovendien op het werktempo: de dirigent is wel voortdurend actief bezig, maar zijn de zangers dat ook? Partijen, die te lang op hun beurt moeten wachten, gaan kletsen of raken gedemotiveerd.
Ad5: over motivatie gesproken. Mijn studenten vonden vaak dit punt het belangrijkste. Als de dirigent zelf niet overloopt van enthousiasme (ook al zal hij er niet rijk van worden….) en de repetitie zien als een verplicht nummer, dan worden de zangers er ook niet vrolijk van.
De *muzikale vaardigheden* zijn niet in enkele alinea's samen te vatten, maar zijn wel vanzelfsprekende onderdelen van het dirigentschap. En ook al vraagt de beheersing ervan om een gedegen opleiding van enkele jaren, er zijn heel wat basisvaardigheden die iedereen onder de knie kan krijgen.
Het begint met de voorbereiding. Dirigenten die het werk zelf niet beheersen, lopen al snel tegen de lamp. Onnodige vergissingen, slechte planning e.d. werken voor alle partijen zeer frustrerend.
Slagtechniek is de gebarentaal van de dirigent. Zonder goede basis kunnen de laatste 2 onderdelen, die uiteindelijk het allerbelangrijkst zijn, niet veel kans maken.
Natuurlijk is ook het gehoor essentieel: een dirigent die niet hoort waar het fout gaat, kan ook niets verbeteren. Het boek geeft de nodige tips om de dirigent hierin te helpen.
Afwerking is de eerste stap om het werk, dat "in de grondverf staat" te schuren en te polijsten: gelijke articulatie, zuiverheid, dynamiek, koorklank, enzovoort.
Bij interpretatie moet de intentie van de componist volledig worden waargemaakt. Hierbij zal de expressie volledig tot ontplooiing moeten komen. Pas dan zullen de luisteraars geboeid worden en zal de boodschap optimaal verkondigd worden.
En dan maakt het niet uit, of je een eenstemmig lied ten gehore brengt of een Mis van Mozart. Iedere noot moet muziek zijn.

Zoals wel vaker eindig ik dit "epistel" met een zin, die u in het repetitielokaal kunt ophangen:

WEET NIET ALLEEN WAT JE ZEGT, MAAR MEEN OOK WAT JE ZEGT.

Annie Jansen

DE VIERING VAN HET VORMSEL MOOIE VOORBEELDEN VAN WAT ER MOGELIJK IS - 2

Het Vormsel is een belangrijk moment in het leven van de vormelingen en hun families, maar ook in dat van de kerk. We ontvangen hen graag in ons midden om de Sacramenten te vieren. Maar ze verdienen het dat de kerk zich dan van haar beste kant laat zien. Soms ontmoet je pareltjes van wat een parochie op zo'n momenten weet klaar te spelen als het gaat om de muzikale verzorging van deze vieringen. In dit en volgend nummer laten we – net als in vorige editie - graag een aantal mensen aan het woord…

Zij zijn niet van deze wereld, zoals ik niet van deze wereld ben.

(Johannes 17;16)

Het is voor sommigen moeilijk te begrijpen waarom priesters of dirigenten soms zo'n punt kunnen maken van de liedjes. Waarom doen we soms zo moeilijk als het gaat om liedjes? Toen ik de Kairos-opleiding enkele jaren geleden volgde werd voor mij duidelijk dat liturgie zo zijn logische spelregels kent. In de YouCat (de catechismus voor de jeugd) staat het volgende:
Wat is liturgie? Liturgie is de officiële eredienst van de Kerk. Een liturgie is geen happening die het moet hebben van goede ideeën en mooie liederen. Liturgie is niet iets wat wij maken of verzinnen. Het is iets levends, gegroeid in het geloof van millennia. Een eredienst is een heilig, eerbiedwaardig gebeuren. Liturgie wordt spannend als we God op het spoor komen: God zelf

is aanwezig in haar heilige tekenen en in hun kostbare, vaak heel oude gebeden. Aanvullend wordt ook het word liturgie uitgelegd: Liturgie, afkomstig uit het Grieks (leitourgia = publiek werk, dienst uit naam van en ten gunste van het volk) In de christelijke traditie betekent liturgie dat het volk van God deelneemt aan het 'werk van God'.
Het volk van God neemt deel aan Gods werk. Het werk van God heeft gestalte gekregen binnen zijn Kerk door middel van het vieren van de eucharistie. En daar binnen hebben sacramenten, riten en gezangen hun vaste plek. Vergelijk het maar met carnaval. Daarin is het gebruikelijk om tijdens de pronkzitting een buut te horen en muziek te horen die uitnodigt om mee te zingen of mee te deinen. Welnu, in de kerk is het niet anders. Maar daar is de muziek gericht op dankzegging en verstilling om enerzijds God te danken en te eren en om God te ontmoeten. En net als bij een carnavalszitting draagt goed gekozen muziek bij tot een geslaagde eucharistieviering. Liturgie is dus niet van deze wereld, net zoals Christus niet van deze wereld was. Maar we mogen er wel deel aan hebben, sterker nog: God roept ons daar in de eucharistie toe op.
Toen ik enkele jaren geleden het stokje overnam van de dirigente van het kinderkoor in Venray was het maken van een duidelijke tweedeling tussen de liederen het eerste was ik gedaan heb. Zo kwam er een map met wereldse liederen en een map met kerkelijke liederen. Zo kwamen graag gezongen nummers van Nick en Simon en Kinderen voor Kinderen in de wereldse map; deze werden gebruikt voor optredens buiten de vieringen om. Bij de kerkelijke map merkte ik al snel dat ik te weinig nummers had die ik passend vond. Passende muziek bij de liturgie voldeed en voldoet nog steeds voor mij aan drie criteria: ze passen bij de dienst (of het moment in de dienst), kinderen moeten ze wat toonhoogte betreft kunnen zingen en tenslotte wil ik ook in staat zijn om ze op de gitaar te begeleiden. Na wat zoekwerk en netwerken heb ik het liturgische repertoire succesvol kunnen uitbreiden. Onder andere KiSi (https://www.kisi.org/nl/) heeft mij aan mooie frisse gezangen geholpen, die met veel plezier in de vieringen gezongen worden.
Enkele jaren geleden is het kinderkoor helaas moeten stoppen en ben ik als cantor verder gegaan. Met zang en gitaar begeleid ik de gezinsvieringen in de Petrus Bandenkerk te Venray. Ook bij de communie- en vormselvieringen ben ik als dirigent en cantor actief. Daarin probeer ik tijdens de dienst communicanten en vormelingen, maar ook het volk aan het zingen te krijgen. Liederen die echt bij het thema vormsel of communie horen worden door de kinderen gezongen. De vaste gezangen zoals het Alleluia of Heilig zingen we allemaal samen. Deze gezamenlijke gezangen oefen ik voor aanvang van de viering met de aanwezigen.
In overleg met ouders lukt het me al enkele jaren om samen te zorgen voor passende liederen, waarbij mijn drie eerder beschreven criteria nog steeds leidend zijn. Uit feedback die ik mocht ontvangen blijkt dat men de liederen waardeert. Ze passen goed bij de viering en kinderen kunnen ze goed meezingen. En priesters zijn erkentelijk voor de zorgvuldigheid waarmee liederen gekozen worden. En daar ben ik dankbaar voor, want dan is de cirkel rond. Liturgie stelt ons mensen in staat om deel te mogen nemen aan het werk van God en daar draag ik graag mijn steentje aan bij.

Arthur Gerritzen
Cantor en dirigent dekenaat Venray

KIA VERSLAGEN

KIA MELICK

Op vrijdag 19 mei jongstleden vond er een Koren Instructie Avond van de Sint-Gregorius Vereniging in het Bisdom Roermond plaats in de vorm van een ontmoetingsavond die georganiseerd werd in de Sint Andreas Kerk te Melick.
Na een kort en helder openingswoord door de voorzitter van de dekenale koorkring, de heer Henk Simons, gaf mevrouw Marie Josee Syrier een inleiding op het Kruis van Taizé dat op het priesterkoor stond opgesteld.
Vele aanwezigen werden aangenaam verrast door de enthousiaste deelname van enkele jonge dames, het koor Soundstars o.l.v. Ron Hanssen. Deze bijdrage aan de avond wil ik met name noemen, het deed me goed om te horen en te zien dat deze jongedames met zoveel inzet, durf en plezier hun muzikale gaven aan ons toonden.
Speciaal voor deze avond werd er een ad hoc Taizé koor samengesteld, dat de taak op zich nam om de samenzang van alle deelnemende koren te ondersteunen. Dat verbindende element, het samen zingen van alle koren, vind ik heel belangrijk. Natuurlijk is het leerzaam en leuk om kennis te nemen van elkaars kwaliteiten op het gebied van repertoire en uitvoering, of om nieuwe ideeën op te doen, maar het samen zingen van bekende en minder bekende gezangen bevordert het gevoel voor gemeenschapszin, schept een klimaat waarin oog en oor is voor een ander, een klimaat waarin het huidige individualisme naar de achtergrond wordt gedrongen en er zelfs een gevoel van verbroedering wordt opgeroepen.
Naast de samenzang traden diverse koren ofwel apart of in samenwerking met een of meerdere andere koren op. Samenwerking tussen diverse koren is niet vanzelfsprekend, daarvoor moet je bereid zijn om over je eigen schutting heen te kijken, om water bij de wijn te doen, naar elkaar toe in te leveren. Prachtig om er getuige van te mogen zijn dat die grens overschrijdende samenwerking heel goed gewerkt heeft op deze avond.
Sowieso was het een prachtige avond, het was een genot om te zien hoe er vol overgave en enthousiast gezongen werd en hoe er aandachtig naar elkaar geluisterd werd!
Naast al dat zanggenot werd ik bij sommige gezangen echt geraakt door de tekstbeleving en gebedshouding van het uitvoerende koor, daar heb ik veel respect voor!
Al met al kijk ik terug op een zeer geslaagde korenavond, die ongetwijfeld bij velen goede herinneringen oproept en ons allemaal geïnspireerd heeft.
Een speciaal woord van dank spreek ik uit tot alle muzikale begeleiders, dirigenten, organisatoren en het gastvrije kerkbestuur te Melick. Door uw onvermoeibare inzet hebt u ons, zangers, een hele mooie en leerzame avond bezorgd en voeding gegeven aan onze inspiratie om vol enthousiasme God lof te blijven toezingen!

Cyriel Tonnaer

VERSLAG 39E KIA KOORKRING THORN

Op woensdag 14 juni jl. vond in de Abdijkerk van Thorn, t.g.v. het 50-jarig bestaan van het Abdijkoor, de 39e KIA van de Koorkring Thorn plaats.
Zoals bij ons al een tijdje gebruikelijk werd de avond gesplitst in een instructie en een daarop volgende eucharistieviering waarin de gezamenlijk bestudeerde liederen klonken.
De instructie werd dit keer verzorgd door mevr. Annie Jansen. Alle koren hadden thuis de stukken "De Geest van God waait als een wind" en een aangepaste driestemmige bewerking van het "Ave Maris Stella" van A. Lesbordes voorbereid, resp. uit de map "Veni Creator" en "Ave Maria", uitgegeven door de S.G.V.
Tijdens de instructie stond vooral "zingen zoals je het zegt" met veel aandacht voor dynamiek en natuurlijke articulatie centraal. Het eerste lied kreeg een plek onder de communie; de laatste werd slotzang waarbij de strofen werden afgewisseld met 3 korte orgelversetten van Rene Vierne, gespeeld op het grote orgel.
De vaste gezangen (uit de mis in Es van Ad Voesten)en de gezongen voorbede-acclamaties werden begeleid op het koor-orgel. De dirigenten Wim Truyen en Marij Berkers wisselden elkaar hierbij af. Voor de orgelbegeleiding tekende ondergetekende.
Ook de Dekenale Schola o.l.v. Piet Mennen nam deel aan de viering met de gezangen: Introïtus: "Cibavit eos"en de Communio: "Qui manducat".
Als vernieuwend element hadden de koren van Ittervoort en Neeritter samen van te voren een aparte instructie door Annie Jansen in hun eigen repetitietijd met twee Taizéliederen : "Aber Du weisst den Weg für mich" en " In Ressurectione tua", uitgevoerd als tussenzang en offerandelied, gedirigeerd door Theo Schreurs. Het mooi verzorgde resultaat mocht er zijn!
Heel zinvol om naast de gezamenlijke instructie met een kleine groep compact en gericht te werken.
Verder verdienen vermeld te worden de inspirerende preek van en de prachtig gezongen prefatie door vicaris Ed Smeets.
Vanaf 2018 zal onze KIA overigens nog een vernieuwend aspect krijgen: Ze zal voortaan plaatsvinden tijdens de clustermis van alle parochies op Beloken Pasen, als concreet zinvol bestanddeel van de gezamenlijk liturgievierende gemeenschap.

Daniel Jansen

UIT DE OUDE DOOS (3)

'Hier zijn we weer eens met de mededelingen…' zo begint het juninummer uit 1956 van het contactblad van het Bestuur der St. Gregoriusvereniging in het Bisdom Roermond.
De oude uitgaven zijn interessant om te lezen en toveren regelmatig een ingehouden lach op ons gezicht… veel is herkenbaar, ook zestig jaar later nog! Ter lering en vermaak putten we er hier graag uit.

In deze aflevering:
jaargangen 1960 - 1965,
redactie Pater Lucinius Verbij O.F.M. & Pater Drs. F. Hoogenboom O.F.M, Venray

Uit de jaarverslagen:

'Raak en geestig schetste Toebosch het leven van de gemiddelde koorzanger, die vol toewijding zijn partij zingt maar toch geestelijk zozeer verwarmd is, omdat zijn herder hem nooit vertelt waar het eigenlijk om gaat bij de kerkzang'. Stilaan begint het Tweede Vaticaanse Concilie zich aan te dienen. Uit de 'Mededelingen' blijkt vooral dat er bij de koren alom verwarring is over wat er voortaan gevierd en gevraagd zou worden. In de zogenaamde 'experimenteerfase' waarin van enige aansturing door de Nederlandse bisschoppen nauwelijks sprake blijkt, leggen de bestuursleden van de Gregoriusvereniging vooral de nadruk op de spiritualiteit van de liturgische koorzang. In menig conflict tussen voorgangers en koren wordt in die jaren door het bestuur bemiddeld… 'Het Jaarverslag is op veel plaatsen weer in de prullenbak terecht gekomen, blijkt'. 'Als u het blad niet ontvangen hebt, ligt het waarschijnlijk nog bij de pastoor of in diens prullenbak'. 'Op de vraag: zingen er dames samen met het kerkkoor? antwoordden 89 koren met een "neen!!" (soms met een verontwaardigt uitroepteken'. nvdr: De verontwaardiging was blijkbaar zo groot dat men de schrijffout over het hoofd heeft gezien! '29 verslagen vertellen dat de pastoor inderdaad geregeld op de repetitie komt, maar slechts op 3 plaatsen geeft hij ook daadwerkelijk uitleg over de liturgische teksten'. 'Kapelaan van Hees bezocht in de advent alle koren voor een gedegen repetitie'. 'Salomons was best tevreden, maar riep iedereen op voortaan vooral toch met een

blij gezicht te zingen….'. En daarnaast wees hij erop: '…hoe men zich in de kerk te gedragen heeft, dat men zich meer moest inleven in de liturgie en wat liefdevoller met elkaar moest omgaan'. 'Na een korte pauze, waarin de kelen goed gesmeerd werden….'. 'Gregoriaans is geschreven voor mannenstemmen en de uitvoering moet derhalve stoer mannelijk zijn'. 'De oude regeling van alleen meezingen als men de repetitie heeft bijgewoond werd in ere hersteld'. 'Op de terugweg van de landelijke ontmoetingsdag voor koordirigenten schalde het door de trein: Och waas ich mer bie mooder toes gebleve'.

Vraag & aanbod:

'Geef ons een betere directeur! De jongens zingen goed, maar de directie is slecht!' Antwoord: 'Het spijt ons, de goede zijn uitverkocht. Misschien is er toch wel aan te komen: als u eens kandidaten naar onze cursussen stuurt!'

Wist u dat?

'Dat de "korenbond" voortaan "koorkring" heet?' 'Dat ons blad "Mededelingen" uniek is in Nederland?' Als we anno 2017 benamingen zoeken voor de musici die namens de SGV de korenavonden begeleiden, in de jaren heetten die gewoon "de critici": 'De criticus nam het woord en sprak….'. 'De directeuren zijn vier weken na de korenavond bij elkaar gekomen om de opnamen gezamenlijk kritisch te beluisteren'. 'Het niet de bedoeling is dat alleen het bestuur dit blad volschrijft….'. 'Voor het smeren van de kelen had het plaatselijke Coca-Cola bedrijf gezorgd voor flesjes Phanta. Daarom zal de echte dorst na afloop vermoedelijk gelest zijn bij de naburige café's'. 'Op veler verzoek overweegt de N.T.S. bij het T.V.-uitzenden van de z.g.n. experimentele Missen onderschriften in het Latijn aan te brengen'. 'Er bestaat zelfs een diamanten jubilaris, een unicum!''In het zuiden hebben de critici meer moeite met de verstaanbaarheid door een onduidelijke uitspraak'. 'De echtgenotes van de jubilarissen zijn van groot belang: zij hebben de taak om de zangers als die eens een keer geen zin zouden hebben toch naar de kerk te jagen'. 'De opkomst was slecht, maar het was dan ook de elfde van de elfde….'.

Kloosterkorendag

'De opkomst was verbazingwekkend groot, zowel het aantal deelnemers als de variaties in de religieuze mode van habijten, kappen, koorden en kruinen'.

Vanaf 1961 speelt de rechtenkwestie: de bisschoppen betalen voortaan het Bureau voor Muziek Auteursrechten (BUMA), maar het zal lang gaan duren voordat de stukken boven water zijn. Zijn we er in 2017 uit? Of zijn we weer begonnen bij Adam en Eva?

KOORSECRETARIS - DIRIGENT - ORGANIST

- Aan alle parochiegeestelijken wordt één exemplaar van 'Koorgeleide' toegezonden.
- Elke koorsecretaris in de parochies ontvangt eveneens één exemplaar om dit binnen het koor te laten rouleren. **Mocht de adressering van het koorsecretariaat niet (meer) juist zijn, gelieve dit dan te melden aan het diocesaan secretariaat SGV in het bisdom Roermond.**
- Een persoonlijk abonnement voor 4 nummers per jaargang is mogelijk door € 7,- per jaar over te maken op ons postbanknummer (zie onder).

LEDEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE SINT-GREGORIUSVERENIGING IN HET BISDOM ROERMOND

Vicaris Drs. E. Smeets pr., voorzitter
Kerkberg 7, 6374 ES Landgraaf (045-5312378)
Mw. M. van Helvert-Willeme, secretaris
Randenborgweg 2, 6118 GE Nieuwstadt (046-4854140)
Drs. G. Moonen RC, penningmeester,
Bob Boumanstraat 26, 6042 EH, Roermond (0475-386772 werk)

Mw. A. Jansen, Volksplein 95-C, 6214 PC Maastricht (043-3216892)
D. Jansen, Hoogstraat 11, 6017 AP Thorn (0475-562187)
A. Kerkhof, Hoenderbroekstraat 72, 3620, Lanaken, België (0032-89723936)
W. Leenen, Ginkelstraat 118, 5911 ES Venlo
J. Steijvers, Aldenhoven 28, 6093 HB Heythuysen (0475-496456)
C. Tonnaer, Arlo 32, 6041 CJ Roermond (0475-592276)
J. Vanhommerig, Deken Fabiusstraat 5, 6118 EN Nieuwstadt (046-8881570)
A. Voesten, Molenstraat 7, 5975 AE Sevenum (077-3662479)

Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond (SGV)

Postadres: Postbus 470, 6040 AL Roermond
(ook voor het aanvragen van onderscheidingen)
Bezoekadres: Swalmerstraat 100, 6041 CZ Roermond
(secretariaat en documentatiecentrum te bezoeken, cq. telefonisch te bereiken op: maandagmorgen van 10.00 tot 12.00 uur, woensdag- en vrijdagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur)
Website: www.sgv-roermond.nl
Telefoon: 0475-386725 / fax: 0475-386797 /e-mail: sgv@bisdom-roermond.nl
Bankrelaties: ABN Amro NL45ABNA0229852599 en ING bank: NL62 INGB 0001028074
beide t.n.v. 'Sint-Gregoriusvereniging, postbus 470, 6040 AL Roermond'

ISSN 1383 - 7109